

معرفی واحد اخلاق حرفه ای

مرکز مطالعات و توسعه آموزش
علوم پزشکی دانشگاه

تهیه و تنظیم: مصطفی کمیزی

کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

زمستان ۹۶

مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی فعالیت می نماید. اصول اخلاق حرفه ای آموزش از دو بعد قابل طرح است: اول، استانداردهای اخلاقی که باید در امر آموزش رعایت شوند و مربوط به فرآیند یاددهی و یادگیری هستند. دوم، اصول اخلاق فردی که فرد باید خود را ملزم به رعایت آنها در هر زمان و مکانی بداند. التزام اساتید به رعایت استانداردهای آموزشی، آشنایی با اصول تدریس و کلاسداری، تقید به مسئولیت های حرفه ای، رعایت انصاف و عدالت، احترام و ادب، دلسوزی و صداقت در برخورد با دانشجویان و همکاران از جمله اصول اخلاق حرفه ای معلمی در قبال فراگیران هستند. در پاسخ به بعد دوم اصول اخلاق حرفه ای آموزش، از آنجایی که اساتید دانشگاه ها به جهت جایگاه علمی خود بر دانشجویان تاثیرات الگوپذیری دارند، لذا لازم است خود را ملتزم به رعایت اصول اخلاقی و متخلق به اخلاق فردی بنمایند تا آثار آن در عمل و نه در گفتار در ایشان متجلی گشته و ضمن اینکه وظیفه تربیتی خود در قبال فراگیران و جامعه را به انجام می رسانند، از آلوده شدن به رذایلی چون جاه طلبی، کبر، غرور و ... که آفت مقامات بالای علمی است دور بمانند.

ارتباط با ما

آدرس: بجنورد- بلوار دولت- ستاد دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی- معاونت آموزشی- طبقه سوم- مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

تکیه بر آموزه های اخلاق فضیلت گرا یک نیاز اساسی است. جوامع حرفه ای و جامعه عمومی با مفهوم فضیلت های اخلاقی از دست رفته در پزشکی دست به گریبان هستند. آیا این فضایل قابل بازیابی و رشد هستند؟ و این امر چگونه امکان دارد؟

اخلاق حرفه ای و آموزش علوم پزشکی

دانشگاه های علوم پزشکی درصدد فراهم نمودن یک استاندارد عالی از آموزش و با هدف ارتقای فرهنگ احترام و مسئولیت پذیری به بیماران، دانشجویان و همکاران هستند. بدین منظور در تدوین بسته های طرح تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی یکی از بسته ها، بسته اعتدالی اخلاق حرفه ای است که در دانشگاه های علوم پزشکی کارگروهی با همین عنوان فعالیت می نماید. هدف از تشکیل این کارگروه به طور کلی تدوین الزامات ساختاری و برنامه ای به منظور اعتدالی اخلاق حرفه ای، تدوین شاخص های تحقق اخلاق حرفه ای در محیط های آموزشی مرتبط با علوم پزشکی، تدوین برنامه های اعتباربخشی دانشگاه ها و مراکز آموزشی در حوزه اخلاق حرفه ای، شفاف سازی وظایف و اختیارات حوزه های ستادی و محیطی در زمینه اعتدالی اخلاق حرفه ای، طراحی الگوی بهره مندی از آموزه های دینی در راستای اعتدالی اخلاق حرفه ای و ارتقای دانش و انگیزش اعضای هیأت علمی دانشگاه ها در زمینه اخلاق حرفه ای از مجرای برگزاری دوره های کوتاه مدت و بلندمدت آکادمیک بیان شده است. در دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی علاوه بر این کارگروه، کمیته اخلاق حرفه ای به عنوان یکی از زیر مجموعه های مرکز

اخلاق حرفه ای، مجموعه ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد و گروه ها را تعیین می کند در حقیقت، اخلاق حرفه ای، یک فرایند تفکر عقلانی است که هدف آن محقق کردن این امر است که در سازمان چه ارزش هایی را چه موقع باید حفظ و اشاعه نمود. اخلاق حرفه ای مجموعه ای از کنش ها و واکنشهای اخلاقی پذیرفته شده است که از سوی سازمان ها و مجامع حرفه ای مقرر می شود تا مطلوب ترین روابط اجتماعی ممکن را برای اعضای خود در اجرای وظایف حرفه ای فراهم آورد. در حقیقت، اخلاق حرفه ای نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری نسبت به هر نوع کار، وظیفه و مسئولیت است. اخلاقی بودن در حرفه حاصل دانستن، خواستن، توانستن و نگرش است. در واقع می توان

گفت این باورها و اعتقادات شخصی است که فرد را مسئولیت پذیر و قانونمند می نماید و نتیجه قانونمند بودن فرد، این است که می توان رفتار وی را پیش بینی نمود. پیش بینی پذیری رفتار نیز منجر به اعتماد آفرینی خواهد شد و این همان اخلاق حرفه ای است که بر پایه باورها و اعتقادات فردی شکل گرفته است. از این رو، هدف آموزش اخلاق حرفه ای انتقال اطلاعات و یافته های علمی نیست. بلکه تصحیح و تقویت انگیزش، ارتقاء مهارت، افزایش توان و تحول نگرش از اهداف عمده آموزش اخلاق حرفه ای است.

اخلاق پزشکی دانشی میان رشته ای است که موضوع آن مسائل و مباحث اخلاقی در حوزه ی علوم پزشکی است. این مسائل و مباحث در شاخه های مختلف علوم پزشکی به عنوان حرفه، پژوهشهای پزشکی و سیاستگذاری نظام سلامت مطرح هستند .

محتوای این مباحث از رشته های گوناگون دانش و معرفت بشری به اخلاق پزشکی وارد شده و در شکل گیری این حوزه از دانش دخیل بوده اند. در این میان، فلسفه اخلاق، حقوق، الهیات، فقه، ادبیات، جامعه شناسی، روان شناسی، اقتصاد و تاریخ تاثیر و نقش بیشتری داشته اند.

برخی مسائل و پرسش ها در حوزه اخلاق پزشکی سابقه ای دیرینه دارند و در متون کهن پزشکی نیز مورد توجه و بحث قرار گرفته اند مثل سقط جنین و رابطه پزشک و بیمار. برخی دیگر به دنبال پزشکی مدرن پدید آمده اند و از توانایی ها و امکانات بی سابقه ای که دانش و فناوری پزشکی نوین پیش روی بشر قرار داده ناشی می شوند مثل پیوند اعضا و استفاده از سلولهای بنیادی در معالجه و درمان.

مباحث مطرح

از جمله مباحث اخلاق پزشکی می توان مسائل اخلاقی در بیماران پایان حیات ، اخلاق در پژوهشهای پزشکی، وظایف و مسئولیتهای پزشک، حقوق و نقش بیمار در تصمیم گیریهای پزشکی، فایده رساندن و زیان وارد نکردن، مباحث حقوقی و اخلاقی در پیوند اعضا، عدالت در توزیع منابع، رضایت آگاهانه، اتانازی، سلامت و بیماری، مفهوم شخص ، شأن و کرامت

انسانی، شأن اخلاقی، مسائل اخلاقی در باروری و ناباروری، کمیته های اخلاق در پژوهش، مرگ مغزی و شاخص های آن، شبیه سازی انسان، اهلیت و راه های تعیین آن، رهیافت مبتنی بر اصول، رهیافت مبتنی بر موارد الگو، رهیافت مبتنی بر نتایج، رهیافت مبتنی بر روایت، رهیافت مبتنی بر مراقبت، پژوهش روی حیوانات، رهیافت وظیفه گرا، اخلاق در سیاستگذاری و تخصیص منابع محدود را نام برد.

اهداف

هدف غایی آموزش اخلاق پزشکی، تقویت هدف اصلی آموزش پزشکی یعنی «تربیت جامعه پزشکی شایسته ای که بتوانند ضمن رعایت عدالت، شأن و حقوق انسانی، باعث ارتقای سطح سلامت آحاد جامعه خود باشند» است. لذا با توجه به این که در دوره دانشجویی یکی از عوامل مهم شکل دهنده شخصیت اخلاقی و حرفه ای دانشجویان، اساتید آنان است، لذا ضروری است به این موضوع توجه ویژه ای شود. از جمله نقش های اساتید و مربیان، انتقال هنجارهای جامعه، فراهم کردن تجربه های فرهنگی، شکل دادن به رفتار، عقاید و نگرشهای دانشجویان و پرورش فضایل اخلاقی در آنان است. بنابراین یادگیری و انتقال فرهنگی هرگز جدا از هم نیستند. بدیهی است در مواردی که هدف از آموزش به طور وضوح القای ارزش ها در یادگیرندگان است، اساتید میتوانند عملکرد مؤثری در یک فرهنگ خاص داشته باشند. فقدان تعهد و اخلاق حرفه ای در پزشکی، دغدغه اصلی پزشکان، متخصصان آموزش پزشکی و متخصصان اخلاق و همچنین جامعه است. اگرچه الزامات اخلاقی، اجتماعی، تاریخی و قانونی در علوم پزشکی مهم هستند، ولی اخلاق حرفه ای با